

GRZEGORZ UFNAŁ¹

Opodatkowanie przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości podatkiem od towarów i usług

Streszczenie

Przedmiotem opracowania jest analiza zagadnienia opodatkowania przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości podatkiem od towarów i usług. Autor koncentruje się na wykładni pojęcia odpłatnej dostawy w kontekście przewłaszczenia na zabezpieczenie. Celem rozważań jest odpowiedź na pytanie, czy przewłaszczenie na zabezpieczenie nieruchomości jest czynnością opodatkowaną oraz ewentualne wskazanie momentu powstania obowiązku podatkowego na gruncie podatku od towarów i usług wobec braku jednolitej praktyki organów podatkowych oraz rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych.

Słowa kluczowe: przewłaszczenie na zabezpieczenie, podatek od towarów i usług, czynność prawna powiernicza, dostawa, przewłaszczenie nieruchomości

¹ Grzegorz Ufnał – uczestnik prawniczego seminarium doktorskiego Akademii Leona Koźmińskiego; e-mail: g.ufnal@psfund.pl; ORCID: 0000-0002-3691-8994.

GRZEGORZ UFNAŁ

Taxation of a Security Transfer of Title to a Fixed Property with the Tax on Goods and Services

Abstract

The subject of this paper is the taxation of a security transfer of title to a fixed property with the tax on goods and services. The author focuses on the interpretation of the term “paid supply of goods” in the context of a security transfer of title. The objective of the following considerations is to establish whether a security transfer of a title is a chargeable event, and to indicate the moment in which the tax becomes chargeable on the grounds of the goods and services tax and in the light of the absence of a consistent practice of the tax authorities as well as divergent judicial decisions of administrative courts on the matter.

Keywords: transfer of title to a fixed property, value-added tax, trust activity, supply of goods

Uwagi ogólne

W artykule przedstawiono istotną kwestię opodatkowania przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości podatkiem od towarów i usług. Omawiana materia jest szczególnie ciekawa przez wzgląd na brak ustawowego dookreślenia istotnych elementów treści przewłaszczenia na zabezpieczenie. Rosnące znaczenie przewłaszczenia na zabezpieczenie w obrocie gospodarczym w połączeniu z presją fiskalną wobec potrzeb budżetu państwa sprawia, że przedmiot artykułu ma istotny walor praktyczny. Autor dostrzega także niewystarczającą analizę szerokiej problematyki opodatkowania czynności powierniczych w piśmiennictwie oraz brak jednolitej praktyki organów podatkowych.

Mając powyższe na uwadze, kwestia opodatkowania przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości będzie analizowana w odniesieniu do modelowego rozwiązania zakreślonego na potrzeby niniejszego artykułu w oparciu o dorobek doktryny oraz orzecznictwa.

Przewłaszczenie na zabezpieczenie jako czynność powiernicza

W polskim porządku prawnym pojęcie powiernictwa występuje od dawna, przy czym należy zauważyć, że jest tworem niemal wyłącznie doktryny i praktyki prawa. Nie będzie odkrywczym twierdzenie, że zdefiniowanie powiernictwa nie jest zadaniem łatwym, co znajduje wyraz w dużej obfitości definicji występujących w literaturze². Jedną z istotnych kwestii, do których muszą się odnieść autorzy, jest odpowiedź na pytanie, czy należy ujmować powiernictwo wąsko (model romański) czy szeroko (model germański). Na tle różnych prób zdefiniowania powiernictwa należy przychylić się do ujęcia wąskiego. Pozwala ono efektywnie odróżnić powier-

² Warto zwrócić uwagę na próby zdefiniowania czynności powierniczych w następujących publikacjach: A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo Cywilne, zarys części ogólnej*, Warszawa 1998, s. 306–307; A. Szpunar, *Nabywanie nieruchomości na podstawie umowy zlecenia*, [w:] *Obrót nieruchomościami w praktyce notarialnej*, Kraków 1997, s. 233; Z. Radwański, *Rodzaje czynności prawnych*, [w:] idem, *Prawo cywilne część ogólna, System prawa prywatnego*, t. 2, Warszawa 2008, s. 196; A. Kędzierska-Cieślak, *Powiernictwo. Próba określenia konstrukcji prawnej*, „Państwo i Prawo” 1977, 7–8, s. 50; R. Rykowski, *Pojęcie powiernictwa konstrukcja prawna zarządu powierniczego*, Warszawa 2005, s. 174.

nictwo od innych instytucji prawa prywatnego mających ugruntowane miejsce w polskim systemie prawnym. W tym kontekście na szczególną aprobatę zasługuje definicja zaproponowana przez A. Kappesa. Zgodnie z jego propozycją: „w stosunku powierniczym powierzający rozporządza rzeczą lub prawem na rzecz powiernika w określonym w treści czynności lub ustawie celu, zaś powiernik jest zobowiązany korzystać z nabytej rzeczy lub prawa w sposób zgodny z celem rozporządzenia, a niekiedy także rozporządzić zwrotnie rzeczą lub prawem na rzecz powierzającego”³.

Czynności powiernicze, zależnie od celu, który przyświeca stronom, dzieli się na zabezpieczające (cesja na zabezpieczenie, przewłaszczenie na zabezpieczenie) oraz zarządcze (zarząd powierniczy)⁴. Są to powiernictwa wywodzące się z rzymskiej fiducji i odpowiadają przyjętej wąskiej definicji.

Przewłaszczenie na zabezpieczenie jest umową nienazwaną, polegającą na przeniesieniu przez powierzającego na rzecz powiernika prawa własności rzeczy (lub innych dóbr) w celu zabezpieczenia wierzytelności przysługującej powiernikowi na podstawie innego stosunku prawnego z jednoczesnym zobowiązaniem powiernika do dokonania zwrotnego przeniesienia przedmiotu przewłaszczenia na rzecz powierzającego po zaspokojeniu tej wierzytelności⁵. Przedmiotem przewłaszczenia na zabezpieczenie może być także nieruchomości, chociaż kwestia ta budziła historycznie licznie kontrowersje⁶. Aktualnie kwestia wydaje się być przesądzona definitywnie, co znalazło również odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego⁷.

Modelowym rozwiązaniem, którego będą dotyczyły dalsze rozważania, jest przeniesienie własności z jednoczesnym zastrzeżeniem prawa do korzystania z rzeczy przez dłużnika rzeczowego w ustalonych przez strony granicach i w związku z tym zachowaniem posiadania nieruchomości przez dłużnika. Zakaz zbywania i obciążania przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania podstawowego stosunku prawnego między stronami jest implikacją powyższej konstrukcji. Istotnym elementem umowy jest roszczenie dłużnika o zwrotne przeniesienie własności rzeczy, które staje się wymagalne w przypadku spłaty długu. Wszystkie te uwagi mają za-

³ A. Kappes, *Umowy powiernicze*, [w:] W. Katner (red.), *System prawa prywatnego, Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, Warszawa 2015, s. 367.

⁴ P. Stec, *Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym*, Kraków 2005, s. 205–206.

⁵ A. Kappes, op. cit., s. 376.

⁶ Szerokie omówienie argumentów podnoszonych przeciwko dopuszczalności przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości można znaleźć w monografii J. Gołaczyńskiego, *Przewłaszczenie na zabezpieczenie*, Warszawa 2004, s. 42–65.

⁷ Wyrok SN z dnia 29 maja 2000 r., III KKN 246/00, OSNIC 2000, nr 11 z glosami: F. Zolla, OSP 2001/2, s. 83–86, J. Gołaczyńskiego, OSP 2001/5, s. 227–230.

stosowanie również w przypadku przewłaszczenia na zabezpieczenie prawa użytkowania wieczystego gruntu.

W literaturze wskazuje się, że stosunkiem prawnym będącym podstawą zatrzymania posiadania nieruchomości przez dłużnika wraz z umożliwieniem mu jej dalszej gospodarczej eksploatacji będzie stosunek użytkowania, a w przypadku nieruchomości o charakterze niekomercyjnym stosunek użyczenia⁸. Wydaje się jednak, że bardziej właściwym jest potraktowanie całej czynności powierniczej jako czynności jednolitej⁹, w ramach której zawierają się również kwestie dotyczące posiadania i czerpania korzyści z rzeczy. W takim przypadku przepisy dotyczące użytkowania lub użyczenia mogą być stosowane pomocniczo i odpowiednio.

Przewłaszczenie jako czynność opodatkowana

Podatek od towarów i usług jest polskim elementem zharmonizowanego systemu podatku od wartości dodanej funkcjonującego w Unii Europejskiej. Podstawowe cechy tego podatku wysnute przez ówczesny ETS, a dzisiejszy TSUE to powszechność opodatkowania, proporcjonalność, wielofazowość oraz potrącalność połączona z zasadą neutralności dla przedsiębiorców, ponieważ opodatkowana jest konsumpcja¹⁰. Zgodnie z regulacją polskiej ustawy o podatku VAT opodatkowaniu podlega między innymi odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju, jeżeli dokonywane są przez podatników w rozumieniu przepisu ustawy. Określenie, czym jest dostawa, ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia określenia przedmiotu opodatkowania, a celem ustawodawcy jest jej szerokie ujęcie, mające na celu objęcie opodatkowaniem jak najszerszego zakresu zdarzeń gospodarczych. Zgodnie z regulacją art. 7 ust. 1 ustawy o VAT przez dostawę towarów rozumie się przeniesienie prawa do rozporządzania towarami jak właściciel. Ani polska ustawa, ani dyrektywa unijna, ani orzecznictwo nie definiuje precyzyjnie, na czym polega rozporządzanie towarem jak właściciel. Podkreśla się, że takie ujęcie eksponuje ekonomiczny aspekt; w orzecznictwie TSUE pojawia się nawet pojęcie „własności ekonomicznej”, w oderwaniu czy też może równoległe do cywilistycznych regulacji przenoszenia własności¹¹. W literaturze podkreśla się, że dla uchwycenia sensu dysponowania rzeczą jak właściciel jest wiązka uprawnień takich jak możliwość dysponowania rzeczą, korzystania z niej w połączeniu z przeniesieniem praktycznej

⁸ J. Gołaczyński, *Przewłaszczenie...*, s. 203–204.

⁹ A. Kappes, op. cit., s. 388.

¹⁰ J. Zubrzycki, *Leksykon VAT*, t. 1, Wrocław 2017, s. 51–52.

¹¹ T. Michalik, *VAT. Komentarz*, Warszawa 2017, komentarz do art. 7, tezy 2–6.

kontroli, przy czym nie musi być to tożsamy z przeniesieniem własności w rozumieniu prawa cywilnego¹². Inni autorzy wskazują, że treścią tego pojęcia będzie nie tylko uprawnienie do dysponowania, w tym zbycia, wyzbycia się czy rozporządzenia *mortis causa*, ale także prawo do obciążania, pobierania pożytków czy posiadania¹³. Dostawą będzie więc zawsze sprzedaż, ale także faktyczne wydanie nieruchomości, bez zawarcia umowy w formie aktu notarialnego¹⁴. Powstaje więc zagadnienie, czy przewłaszczenie na zabezpieczenie, będące w sensie cywilnoprawnym przeniesieniem własności, przeniesieniem bezwarunkowym i definitywnym, jest dostawą w rozumieniu podatku od towarów i usług.

Zagadnienie to było przedmiotem rozważań Naczelnego Sądu Administracyjnego już wielokrotnie, ale ponieważ NSA dochodziło do rozbieżnych wniosków, warto ponownie i szczegółowo je przeanalizować. W orzecznictwie można spotkać stanowisko, że w pojęciu „rozporządzać jak właściciel” mieści się zawsze przeniesienie własności w sensie cywilistycznym, ale także szereg innych przypadków, gdzie do przeniesienia własności nie dochodzi, a jednocześnie jest przekazane faktyczne, ekonomiczne władztwo nad rzeczą¹⁵. Całkiem niedawno takie stanowisko wyraził Naczelny Sąd Administracyjny w uchwale siedmiu sędziów: „Na tle omawianego zagadnienia należy jednak dodatkowo stwierdzić, że rozumienie pojęcia »przeniesienie prawa do rozporządzania towarami jak właściciel« w ujęciu art. 14 ust. 1 Dyrektywy 2006/112/WE oraz art. 7 ust. 1 u.p.t.u. (zdanie wstępne), nie oznacza jego interpretowania jedynie w sensie ekonomicznym. Z użytego w tych przepisach zwrotu wynika bowiem, że z dostawą towarów mamy do czynienia nie tylko, gdy dochodzi do przejścia prawa własności towaru, co oznacza, że do dostawy towarów dochodzi zawsze, gdy następuje przeniesienie własności towaru w sensie prawnym (cywilistycznym) oraz w każdym innym przypadku, gdy podatnik przeniesie faktyczne lub ekonomiczne władztwo nad rzeczą na inny podmiot, a nabywca towaru będzie miał swobodę w dysponowaniu (rozporządzaniu) rzeczą, tak jakby był jej właścicielem”¹⁶. W tej samej uchwale raz jeszcze podkreślono, że „skutkiem przeniesienia własności rzeczy w sensie prawnym (cywilistycznym) jest uzyskanie zawsze prawa do rozporządzania towarem jak właściciel w rozumieniu art. 7 ust. 1 u.p.t.u., natomiast w świetle tego przepisu za »dostawę towarów« należy uznać także wszelkie zbycie majątku rzeczowego przez jedną stronę, która upoważnia drugą

¹² Ibidem, komentarz do art. 7, teza 10.

¹³ J. Zubrzycki, op. cit., s. 198.

¹⁴ A. Mudrecki *Konsekwencje przeniesienia prawa własności w podatkach obrotowych w Polsce*, „Krytyka Prawa” 2009, 1, s. 345 *in fine* oraz s. 346.

¹⁵ Uchwała NSA z dnia 12 października 2015 r., I FSP 1/15.

¹⁶ Ibidem.

stronę do dysponowania w rzeczywiście tym majątkiem tak, jakby była jego właścicielem, nawet jeśli nie nastąpiło faktyczne przeniesienie własności tego majątku w świetle przepisów prawa¹⁷. Należałoby wysnuć z tego wniosek, że przeniesienie własności, bez względu na to pod jakim tytułem, na podstawie jakiej kauzy, zawsze będzie w całości mieściło się w zakresie pojęcia „przeniesienie prawa do rozporządzania towarem jak właściciel” obok innych zdarzeń prawnych i faktycznych. W moim przekonaniu jest to wniosek błędny.

W przewłaszczeniu na zabezpieczenie nieruchomości dochodzi do przeniesienia własności, ale jest to przeniesienie dokonane *causa cavendi*, co w połączeniu z zastrzeżeniami umowy powierniczej ogranicza możliwości wykonywania prawa własności przez powiernika. W szczególności przed upływem terminu spłaty zabezpieczonego zobowiązania powiernik nie może zbyć nieruchomości, obciążyć jej, wynająć ani wydzierżawić, a co istotniejsze, nie jest jej posiadaczem i nie może czerpać z niej korzyści, ponieważ te uprawnienia zostały przy dłużniku rzeczowym. Zatem wszystkie charakterystyczne cechy wskazywane w literaturze, a konstytuujące treść pojęcia „rozporządzania rzeczą jak właściciel” są powiernikowi odjęte. Zwraca na to uwagę w innym orzeczeniu NSA, wyrażając stanowisko odmienne od przytoczanej wcześniej uchwały: „Przewłaszczenie na zabezpieczenie przenosi własność rzeczy na wierzyciela w sensie cywilistycznym. Wierzyciel korzysta więc z nabytego na podstawie tej umowy prawa wyłącznie w zakresie, w jakim jest to potrzebne dla zabezpieczenia wierzytelności, pozostawiając możliwość korzystania z tej rzeczy dotychczasowemu właścicielowi. Nie stanowi więc dostawy samo zawarcie umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie. Dostawa następuje bowiem dopiero w razie definitywnego przejęcia przez wierzyciela przewłaszczonych rzeczy¹⁸. Z tym stanowiskiem w moim przekonaniu należy się zgodzić, chociaż w stanie faktycznym, którego dotyczy cytowane orzeczenie, przedmiotem przewłaszczenia była rzecz ruchoma, to jest ono aktualne w odniesieniu do przewłaszczenia na zabezpieczenie bez względu na jego przedmiot.

Moment dostawy w przewłaszczeniu na zabezpieczenie

Przewłaszczenie na zabezpieczenie nieruchomości nie jest zatem dostawą. Do ewentualnej dostawy dojdzie w chwili definitywnego przejęcia przedmiotu zabezpieczenia przez powiernika-wierzyciela. Kwestie, które wymagają szczegółowej

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Wyrok NSA z dnia 1 czerwca 2015 r. I FSK 335/14, podobnie J. Zubrzycki, op. cit., s. 212.

analizy, to precyzyjne określenie momentu dostawy, a w konsekwencji powstania obowiązku podatkowego. Czy dostawa nastąpi:

- w chwili zaspokojenia wierzyciela, który może nieruchomości zatrzymać lub zbyć?
- w chwili przejęcia posiadania nieruchomości przez powiernika?
- w chwili bezskutecznego upływu ostatecznego terminu spłaty zobowiązania?
- w chwili wykreślenia z księgi wieczystej roszczenia o zwrotne przeniesienie nieruchomości?

Moment zaspokojenia wierzyciela jako moment dostawy można brać pod uwagę ze względu na kryterium odpłatności dostawy. W przywoływanym już wcześniej wyroku Sąd stwierdza, że jeżeli w zamian za **dostawę** towaru podatnik otrzymuje jakiegokolwiek przysporzenie majątkowe, w tym także zmniejszenie jego pasywów, to wówczas spełniony jest warunek odpłatności, o którym mowa w art. 2 ust. 1 a i c Dyrektywy 2006/112/WE jak i w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy VAT¹⁹. Warto zwrócić uwagę, że do zmniejszenia pasywów czyli zaspokojenia wierzyciela dojdzie albo w chwili dokonania *datio in solutum*, albo w chwili sprzedaży przez wierzyciela przedmiotu zabezpieczenia i zaspokojenia roszczeń z uzyskanej ceny. Kwestia wydaje się mieć duże znaczenie praktyczne, ponieważ w praktyce obrotu występują umowy dające wierzycielowi prawo wyboru sposobu zaspokojenia, a niezakreślające jednocześnie terminu dla jego dokonania. Wierzyciel może zatem wybrać, czy decyduje się zatrzymać przedmiot zabezpieczenia i dokonać stosownych rozliczeń z dłużnikiem (zwrócić różnicę pomiędzy wartością nieruchomości a wartością zadłużenia), czy też decyduje się dokonać sprzedaży nieruchomości, zaspokoić swoje roszczenia z uzyskanej ceny, a pozostałą kwotę przekazać dłużnikowi. W każdym z tych dwóch scenariuszy moment dostawy będzie inny. Albo będzie to moment skutecznego zatrzymania nieruchomości (w przypadku *datio*) albo chwila sprzedaży. W tym ostatnim scenariuszu moment dostawy może być bardzo odległy w czasie od dnia bezskutecznego upływu terminu spłaty pożyczki.

Mając na względzie wcześniejsze uwagi, warto rozważyć jeszcze jeden stan faktyczny, w którym wierzyciel będzie dążył do zaspokojenia swoich roszczeń z ceny przyszłej sprzedaży nieruchomości, a jednocześnie dojdzie wcześniej do objęcia nieruchomości w posiadanie przez wierzyciela (np. dobrowolne wydanie lokalu przez dłużnika, który następnie będzie pokazywany przez wierzyciela potencjalnym nabywcom). Dochodzi w tym momencie do sytuacji, w której wierzyciel jest właścicielem nieruchomości, możliwość dochodzenia zwrotu nieruchomości wygasła, nie została zaspokojona wierzyciela, na zabezpieczenie której dokonano

¹⁹ Wyrok NSA z dnia 1 czerwca 2015 r., I FSK 335/14.

przewłaszczenia, a jednocześnie powiernikowi wydano posiadanie rzeczy i ma on nad nią faktyczną, fizyczną kontrolę. Dla doprecyzowania dodajmy, że nie czerpie żadnych pożytków z tej nieruchomości. W orzecznictwie pojawiał się pogląd, że momentem dostawy będzie właśnie chwila wydania nieruchomości²⁰. Wydaje się, że jest to stanowisko tylko częściowo trafne. Będzie ono słuszne, jeśli wydanie nieruchomości będzie połączone z zaspokojeniem wierzyciela w drodze *datio in solutum*. W każdym innym wypadku zdaje się, że nie będzie to wystarczające. Celem przeniesienia własności było zabezpieczenie wierzytelności, zostało ono zatem dokonane *causa cavendi* i nie można w oderwaniu od ekonomicznego stosunku i celu dokonywać wykładni umowy i interpretacji stanu faktycznego.

Bezskuteczny upływ terminu zapłaty wydaje się być irrelevantny w kontekście dostawy nieruchomości. Sam brak spełnienia świadczenia w określonym terminie aktualizuje jedynie pakiet uprawnień wierzyciela-powiernika oraz skutkuje wygaśnięciem ekspektatywy roszczenia o zwrotne przeniesienie po stronie dłużnika rzeczowego. Nie wpływa to jednak w istotnym stopniu na możliwość władania rzeczą jak właściciel ani na analizowaną wcześniej kwestię odpłatności.

Wykreślenie roszczenia o zwrotne przeniesienie nieruchomości uprzednio wpisanego w księdze wieczystej wydaje się nie mieć istotnego znaczenia. Jest to roszczenie przyszłe, warunkowe, które powstałoby w przypadku spłaty pożyczki w określonym terminie. W przypadku braku spłaty pożyczki roszczenie to nigdy się nie materializuje, a jego ekspektatywa wygasa i tym samym można dokonać jego wykreślenia z księgi wieczystej²¹. Należy zwrócić uwagę, że wpis tego roszczenia w księdze wieczystej nie ma znaczenia dla ekonomicznej kontroli nad nieruchomością ani nawet nie niweczy możliwości zbycia nieruchomości przez powiernika (choć w praktyce bez wątpienia znacząco ją utrudnia). W związku z powyższym można przyjąć, że dla określenia momentu dostawy kwestia roszczenia o zwrotne przeniesienie nieruchomości, jego ujawnienia w księdze wieczystej lub wykreślenia jego wpisu nie ma istotnego znaczenia.

Podsumowanie i wnioski

Przewłaszczenie na zabezpieczenie pomimo bezwarunkowego przeniesienia prawa własności w rozumieniu cywilnoprawnym nie stanowi dostawy w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług. Precyzyjne określenie chwili dostawy jest kluczowym zagadnieniem z punktu widzenia zarówno podatników, jak i organów

²⁰ Wyrok NSA z dnia 5 czerwca 2008 r., I FSK 760/07.

²¹ Postanowienie SN z dnia 26 września 2007 r., IV CSK 118/07.

administracji skarbowej. Mając to na względzie, warto zwrócić uwagę na podnoszoną w orzecznictwie krajowym i europejskim kwestię odpłatności przeniesienia własności w ramach przewłaszczenia na zabezpieczenie. Uwzględnienie, czy i kiedy mamy do czynienia z odpłatnością, pozwala w moim przekonaniu bardzo precyzyjnie określić moment dokonania dostawy, jest spójne z tłem ekonomicznym dokonywanych czynności prawnych i uwzględnia ich kauzę. Sensem przewłaszczenia na zabezpieczenie i jego celem nie jest przeniesienie własności między podmiotami, nie jest to alternatywa dla sprzedaży. Przewłaszczenie na zabezpieczenie wykonania świadczenia w jego braku umożliwia zaspokojenie roszczeń wierzyciela. Takie ujęcie, łączące wykładnię pojęcia „właść jak właściciel” z wykładnią pojęcia odpłatności, i chwili, kiedy mamy z nią do czynienia, pozwala wskazać właściwy moment dokonania czynności opodatkowanej, co zwiększa pewność uczestników obrotu co do ich zobowiązań publicznoprawnych, nie czyniąc żadnej szkody interesowi fiskusa.

Bibliografia

Akty prawne

Dyrektywa Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej Dz. Urz. UE L 2006 Nr 347, s. 1, z późn. zm.
Ustawa z dnia 11 marca 2004 o podatku od towarów i usług, Dz.U. Nr 54, poz. 535 z późn. zm.

Orzeczenia

Uchwała NSA z dnia 12 października 2015 r., I FSP 1/15.
Wyrok NSA z dnia 1 czerwca 2015 r., I FSK 335/14.
Wyrok NSA z dnia 5 czerwca 2008 r., I FSK 760/07.
Wyrok SN z dnia 29 maja 2000 r., III CKN 246/00.
Postanowienie SN z dnia 26 września 2007 r., IV CSK 118/07.

Literatura

Gołaczyński J., *Przewłaszczenie na zabezpieczenie*, Warszawa 2004.
Katner W. (red.), *System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, Warszawa 2015.
Kędzierska-Cieślak A., *Powiernictwo. Próba określenia konstrukcji prawnej*, „Państwo i Prawo” 1977, 7–8.
Michalik T., *VAT. Komentarz*, Warszawa 2017.
Mudrecki A., *Konsekwencje przeniesienia prawa własności w podatkach obrotowych w Polsce*, „Krytyka Prawa” 2009, 1.

- Radwański Z., *Rodzaje czynności prawnych*, [w:] Z. Radwański, *Prawo cywilne część ogólna, System prawa prywatnego*, t. 2, Warszawa 2008.
- Rykowski R., *Pojęcie powiernictwa – konstrukcja prawna zarządu powierniczego*, Warszawa 2005.
- Stec P., *Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym*, Kraków 2005.
- Szpunar A., *Nabycie nieruchomości na podstawie umowy zlecenia*, [w:] *Obrót nieruchomościami w praktyce notarialnej*, Kraków 1997.
- Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo Cywilne, zarys części ogólnej*, Warszawa 1998.
- Zubrzycki J., *Leksykon VAT*, t. 1, Wrocław 2017.